

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio prima. Vtrum pater genuerit filium necessitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

sentia & fit actu per aliquam formam absolutam sibi aduenientem. Item quod transmutatur de priuatione in formam, & quod acquirendo unam formam amittit aliam & huiusmodi.

12 Ad primum argumentum dicendum quod ad rationem materiae vel quasi materiae in generatione sufficit quod aliquo modo substat formae generi, siue illa forma sit communis genito & generanti, communitate rei, vel rationis specificae siue non, modo in generatione filii, licet pater non communicet filio formam sibi & filio communem nisi essentiam a patre, tamen est in filio, non est solum essentia, sed relatio cui tanquam formae, largè loquendo de forma, aliquo modo substat essentia.

13 Ad secundum dicendum quod subiectum generationis, dicitur fieri hoc vel tale ubi terminus sub quo fit subiectum est aliquid absolutum sic, aut non est in diuinis.

14 Ad tertium dicendum quod imperfectionis est in agente quod requirit materiam extra se, sed quod agens in se aliquo habeat quod alteri communicet, & nihilominus teneat aequaliter rationem materiae non est imperfectionis, sed perfectionis, & sic pater communicat filio essentiam suam quae aliquo modo in generatione habet locum materiae.

15 Argumenta alterius partis concedantur ratione conclusionis, propter tamen primum aduertendum est, quod nullo modo est dicendum quod filius sit de nihilo, quia esse de nihilo est non habere in se aliquid quod non sit ab alio productum: ita quod sibi derelicti cederet in nihil. In filio autem est essentia diuina quae non ab alio producta, filius etiam nullo modo potest non esse, sed necessario est. Et ideo ei non competit esse de nihilo, sed est de substantia patris modo quo dictum est.

Sententia distinctionis sextae in generali & speciali.

PRAETER ea quae queri solet, &c. Superius Magister mouit quaestiones circa generationis subiectum vel terminum. Hic mouet quandam quaestionem circa generationis modum. Et diuiditur ista pars in tres. Primo mouet quaestionem & determinat eam. Secundo remouet quandam obiectionem. Tertio exponit praedictam determinationem. Secunda incipit ibi. Contra hoc opponitur. Tertia ibi. Praedicta tamen vera. Prima diuiditur in tres partes. Primo mouet quaestionem. Secundo eam determinat. Tertio ex terminatione quandam errorem excludit. Secunda ibi: nec voluntate nec necessitate. Tertia ibi: quo contra ait August. Haec est sententia Magistri in generali. In speciali vero sic procedit Magister & querit primo vtrum pater genuit filium necessitate, vel voluntate. Et respondet quod nec voluntate, nec necessitate. Necessitate non, quia necessitas non est in Deo, nec voluntate, quia sic voluntas praecederet sapientiam, id est, filium qui est sapientia, generas enim praecedit genitum. Deinde errorem Eunomii excludit dicens quod male dixit Eunomius qui artibus dialecticis deceptus ponit filium esse genitum voluntate intelligens, & male, voluntatem generandi filium patri accessisse de nouo, quod esse non potest. Sequitur enim Deum esse mutabilem. Confirmat autem hoc quia argumentum haereticorum non est efficax. Opponit enim haereticus, pater aut volens aut nolens genuit filium. Si nolens ergo miser est. Si volens ergo voluntate genuit filium. Et dicit Magister quod hoc non cogit, quia sic potest opponi pater aut volens aut nolens est Deus. Si nolens miser est, si volens ergo voluntate est Deus, non natura quod falsum est. Vnde concludit quod pater nec nolens nec volens genuit filium. Postea quandam obiectionem remouet. Obiectio talis est, cum in diuinis idem sit natura & voluntas. Si pater genuit natura filium, ergo & voluntate. Et responderet dices quod licet in diuinis natura & voluntas sint idem in re in Deo, differunt tamen ratione, vel connotato. Vnde sicut scientia Dei se extendit respectu malorum, voluntas autem non, & tamen scientia & voluntas in Deo sunt idem, ita etiam aliquid conuenit naturae Dei quod non conuenit voluntati, licet sint idem in Deo. Vltimo dicit quod pater genuit filium voluntate communicante generationem non praecedente vel antecedente de nouo. Et in hoc terminatur sententia distinctionis in speciali.

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum pater genuit filium necessitate

Tho. 1. p. q. 41. a. 2. ad quintum.

CIRCA distinctionem istam quaeruntur duo. Primum est vtrum pater genuit filium necessitate an voluntate. Secundum est vtrum genuit filium natura. Ad primum sic proceditur. Et arguitur quod pater non genuit filium necessitate, quia quod gratis datur non datur ex necessitate, sed secundum Ric. de trin. pater quicquid dat filio vel spiri. san. dat secundum amorem gratuitum, ergo non necessario, sed per generationem pater dat filio quicquid filius habet, ergo pater non necessario generat.

2 Item Aug. ad Orosium nec necessitate, nec voluntate pater genuit filium. Et Hila. li. de syno. dicit quod non naturali necessitate ductus pater genuit filium.

3 IN CONTRARIUM arguitur quia si pater non necessario genuit, potuit non generare & per consequens filius potuit non esse. Hoc autem est impossibile, ergo & primum. consequentia patet quia non necesse & possibile non aequipolett.

4 **R**ESPONSIO. necessarium dicitur multipliciter. Est enim necessitas violentiae & coactionis, ut cum lapis proicitur sursum necessitatur ad ascensum. Alia est necessitas expediendae ex suppositione finis sicut volenti ire ultra mare necesse est habere nauem. Et his duobus modis sumitur necessarium ex causis extrinsecis quae sunt agens & finis. Est tertia necessitas, sicut immutabilitatis quae sumitur ex causis intrinsecis, vel ex aliquo quod est de essentia rei, sicut necesse est hominè esse rationalem ratione formae, vel corruptibilem ratione materiae. Principia autem intrinseca ad quae sequitur talis necessitas quando sunt causata actu ab alio sicut est in omnibus circa Deum. Et ideo sicut in eis principia rei dependet ab alio, ita & necessitas consequens principia, propter quod in his non est necessitas secundum positum gradum necessitatis. In Deo autem nihil est quod ab alio dependeat. Et ideo necessitas immutabilitatis quae in Deo est, summa est & prima necessitas.

5 Dicendum ergo cum quaeritur vtrum pater genuit filium ex necessitate, quod si loquamur de prima necessitate quae est coactionis quod talis nullo modo cadit in Deo. Quod pater dupliciter. Primo quia necessitas coactionis est a potentia, sed Deo nihil est potentia, ergo &c. Secundo quia necessitas talis non est in cognoscibus sine tristitia, v. meta. sed tristitia non cadit in Deo, ergo nec talis necessitas.

6 Si autem loquamur de necessitate secundo modo dicta quae est necessitas expediendae ex suppositione finis, sic dicendum quod talis necessitas non est in Deo quoad actus interiores qui non transeunt in creaturam, potest tamen in Deo esse quoad actus qui in creaturam transeunt. Primum patet sic. Si actus manentes in Deo siue essentiales, siue notionales fierent ex suppositione alicuius finis aut ille finis esset in diuinis, aut in creaturis. Sed neutrum horum potest esse, ergo, &c. probatur minor quia finis posterior est his quae sunt ad finem, sed nihil quod sit in creaturis potest esse potius his quae sunt in diuinis, imò nec aequè bonum, in diuinis etiam non est gradus bonitatis ut vnum sit potius altero, ergo nihil est in diuinis, nec in creaturis ad quod tanquam ad finem ordinetur actus diuini intra manentes. Cum ergo generatio filii sit actus manens in diuinis, pater quod pater non genuit necessitate quae est ex suppositione finis.

7 Secundum sic patet, quia licet Deus & ea quae in Deo sunt non ordinantur ad aliud tanquam ad finem, tamen actus diuini transeuntes in materiam exteriorem & res per eos productae habent inter se ordinem finis & eorum quae sunt ad finem, propter quod inter haec inuenitur dicta necessitas, ut si dicamus quod si Deus velit producere creaturam capacem beatitudinis necesse est quod producat eam intellectualem. Talis enim finis nullo modo potest haberi nisi a creatura habente talem formam. Et ideo in istis inuenitur necessitas suppositionis.

8 Loquendo autem de necessitate tertio modo dicta quae est necessitas immutabilitatis, dicendum quod pater summa necessitate genuit filium, quod patet, quia productio

qua

quæ est per modum nature, nec impediti potest nec a contrario præ dominante, nec a superiore principio influentiam subtrahente, est summè necessaria, sed generatio filii in diuinis fit per modum nature & a principio naturaliter agente, quia generatio est opus nature nec impediti potest a contrario præ dominante, nec a superiore principio influentiam subtrahente, quia pater generans est primum principium simpliciter & virtus eius infinita, ergo generatio filii est summè immutabilis & necessaria. im. pater, sed ma. declaratur, quia principium naturale agens modo nature, agit quantum est de se ex necessitate nature. Et ideo si impediti nõ potest in agendo, nec a contrario præ dominante, nec a superiore subtrahente influentiã, actio eius erit simpliciter necessaria maximè quãdo principium quod sic agit habet in se totum quod ad actionem requiritur, quia si nõ habet sed requireret aliquid extrinsecum tanquam materiam vel aliquid tale, ex defectu illius posset actio impediti non obitante concursu omnium aliarum conditionum, sed nihil tale extrinsecum requirit pater in generatione filii, ergo, &c.

9. Alter declarat quidam hanc eandem conclusionem, sic actus diuini sunt in duplici differentia. Quidam enim transeunt in materiã exteriorẽ realiter sicut creare vel gubernare, & contingentiã vel libertas in his, puta quod Deus producat creaturam vel non producat, nullam mutabilitatem arguit in deo, sed solum in re creata. Alii sunt actus intrinseci de quorum numero est generatio, & contingentiã in illis arguit possibilem mutationem in Deo. Cum ergo mutatio in Deo sit penitus impossibilis & contingentiã in illis est omnino impossibiliter, sed est in eis mera necessitas.

10. Sed contra hunc modum dicendi est instantia quorundam, quia velle in Deo est actus intra manens & nõ transiens extra, & tamen nõ quicquid Deus vult de necessitate vult, sed multa vult libere, ergo nõ omnes actus inera manentes sunt simpliciter necessarii nisi facta suppositione q. sint, tunc enim impossibile est eos non inesse, sicut supposito quod Deus velit aliquid, impossibile est q. prius noluerit, aut quod in posterum possit non velle, quia sequeretur mutatio in deo, simpliciter autem & absolute potest illud non velle, quia nõ est necessaria habitudo voluntatis diuina ad tale volitum, & eodem modo diceretur quod supposito quod pater genuerit filium, necessarium est eum genuisse, simpliciter autem & absolute nõ. De hac autem necessitate nunc querimus.

11. Hac autem instantia non bene procedit, quia quantum velle diuinum nõ sit necessario de quolibet volito, tamen omne velle diuinum est necessarium in Deo, nec in Deo est libertas seu contingentiã respectu actus volendi, quãuis in eo sit libertas, seu contingentiã actus volendi respectu aliquorum obiectorum, sicut magis declarabitur infra dist. 44.

12. AD PRIMVM argumentũ de amore gratuito dicendum q. in amore gratuito sunt duo. Primum est mera liberalitas & quantum ad hoc non est amor gratuitus in generatione filii, sed est ibi absoluta necessitas immutabilitatis. Secundum est q. dat sine retributione, & quantum ad hoc est ibi amor gratuitus, quia pater per generationem dat filio & nihil accipit ab ipso.

13. Augustinus autem & Hilarius in dictis suis excludunt a generatione diuina necessitatem coactionis, nõ autem necessitatem immutabilitatis, de qua procedit argumentum ad alteram partem. Et ideo in hoc sensu concedatur.

QVAESTIO SECVNDA.

Vtrum Pater genuerit Filium natura, an voluntate.

Th. 1. p. q. 41. ar. 2.

AD secundum sic proceditur. Et arguitur quod pater non genuerit filium natura, quia pater eo est pater quod genuit, sed pater non est pater natura, ergo non genuerit filium natura. Maior patet, quia paternitas est relatio ex generatione confurgens, minor probatur per Augustinum. 7. de Trin. cap. 9. vbi dicit quod pater nõ eo est pater quo Deus, sed est Deus natura, ergo non est pater natura.

2. Item natu a & voluntas sunt vnum & idem in Deo, sed pater non genuit filium voluntate secundum Augustinum, ergo nec natura.

3. Item tantum conueniunt voluntas & natura in Deo quãtum natura & intellectus, sed illud quod procedit per modum voluntatis, vt Spiritus sanctus non dicitur procedere natura vel per modum nature, ergo illud quod procedit per modum intellectus vt filius qui est verbum, non debet dici procedere natura vel per modum nature.

4. AD OPPOSITVM est quod dicit Hilarius libro de synodis, vbi dicit quod omnibus creaturis substantiam Dei voluntas attulit, filio vero natura dedit. & Augustinus, de Trin. dicit verbum per quod omnia facta sunt esse filium Dei natura.

5. RESPONSIO, ad videndum quomodo filius procedat per modum nature, & Spiritus sanctus procedat per modum voluntatis, proceditur sic, quia primo excluditur imaginatio quorundam non bona circa hoc, & secundo declarabitur veritas questionis. Quantum ad primum sciendum quod quidã imaginantur quod filius producat per actum intellectus propter quod dicitur verbum, quod est terminus operationis intellectualiter per ipsam productus. Spiritus autem sanctus per actum dilecti gendi, vnde & amor est. Ex quo statim patet, quare filius dicitur produci per modum intellectus, & Spiritus sanctus per modum voluntatis, quia per actus harũ potentiarum producantur, sed quare filius dicatur procedere per modum nature, non autem Spiritus sanctus, dicunt quod hæc est causa, quia id quod procedit ab alio accipiendo naturã & proprietates nature & modo nature, illud procedit per modum nature, sed filius procedit a patre accipiendo naturam & proprietates nature & modo nature, non sic autẽ per omnia procedit Spiritus sanctus ab vtroque, ergo &c. Minor declaratur sic, modus naturalis productionis est producere aliquid per viam assimilationis. Vnde natura dicitur vis infra rebus ex similibus similia procreans, pater autem producit filium per viam assimilationis, producit enim ipsum per operationẽ intellectualem de cuius ratione est quod verbum productum similitudinem sit intellectui informato specie rei. Non sic autem est de Spiritu sancto, quia licet Spiritus sanctus sua processione a patre & filio accipiat naturam & proprietates nature, tamen de ratione processionis suã non est quod sit per viam assimilationis qui est modus nature, nõ enim est de ratione eius quod producat per voluntatem quod sit simile producenti, potest enim esse simile vel dissimile illud quod per voluntatem producat, & ideo Spiritus sancto, cum per actum voluntatis procedat, non procedat per modum nature.

Hæc imago natio est Th. 1. p. q. 27. ar. 5.

6. ILLVD AVTEM non videtur bene dictum, quod enim filius producat in diuinis per actum intellectus & Spiritus sanctus per actum voluntatis non potest intelligi nisi dupliciter, vno modo quod isti actus sint ipse productiones personarũ. Alio modo quod sint principia productionis, sicut calor manus dicitur produci ab igne per calorem & per calefacere, sed per calefacere tanquam per productionem, per calorem verò tanquã per principium productionis.

Sup. q. 16. Num. 9.

7. Primum non potest dici scilicet quod intelligere & velle sint actus productiones personarum propter tria. Primum est quia productiones personarum secundũ omnes sunt actus notionales & non essentielles, sed intelligere & velle sunt actus essentielles & non notionales, ergo non sunt ipse productiones, vtraq. propositionum per se nota est.

8. Secundo quia cuiusque continet actus per quem persona producat, sibi competit producere personã ad quam actus terminatur, sicut cui competit generare competit producere filium, sed intelligere & velle competunt omnibus personis in diuinis, ergo si isti actus essent productiones personarum, cuiuslibet persone competeret producere filium & Spiritu sancto, quod est falsum.

9. Tertio quia productiones personarum differunt realiter, sed intelligere & velle non differunt aliquo modo realiter nec absolute, nec relatiua, ergo non sunt productiones.

10. Quod

Point. 39. q. 1. ar. 1. 2. id. 24. q. 1. ar. 2.